

Mark- och miljödomstolen

kn.remissvar@regeringskansliet.se

kristin.skeppsby@regeringskansliet.se

Remiss av Miljötillståndsutredningen betänkande "En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess" (SOU 2024:98)

KN 2025/00288

Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt lämnar följande yttrande

Inledande synpunkter

Miljötillståndsprocessen ska oavsett vilken organisation som handhar den och oavsett vilken processordning som gäller hantera prövningar av en mängd olika verksamheter som kan vara omfattande och komplexa och ge upphov till påverkan på människor hälsa och på miljön och behov av avvägningar mellan olika samhällsintressen. Om man inte vill minska de materiella miljökraven eller göra avkall på avvägningen mellan olika intressen kommer det även i den nya prövningsmodellen att krävas ett omfattande underlag som skiljer sig åt mellan olika prövningar. En central fråga när det gäller miljöbalksprövningar har erfarenhetsmässigt varit de ingående aktörernas skilda syn på vad som utgör ett fullgott underlag för prövningen. Såväl samrådsfasen, kompletteringsfasen som själva prövningsfasen medför oönskad tidsutdräkt om aktörerna är oense om vilket underlag som duger för prövningen. Den frågan, som finns i dagens ordning, bedöms inte heller lösas med den nu föreslagna organisationen och processordningen.

Utredningen ger inte belägg varken för att nuvarande miljöprövning är för långsam och ineffektiv eller för att den föreslagna prövningsordningen skulle ge en snabbare och mer effektiv miljöprövning. Utredningen pekar på att det nya systemet kommer att förlänga prövningen under en betydande övergångsperiod. Det finns risk för att det nya systemet även på längre sikt kommer att leda till längre handläggningstider och den föreslagna prövningen kan bli onödigt dyr för staten. Motsvarande tillskott av medel skulle göra större nytta om de användes för förstärkningar och justeringar i befintlig prövningsorganisation.

Med ovanstående sagt instämmer domstolen i den principiella bedömningen att det finns fördelar med att förstainstansprövningen görs av förvaltningsmyndighet i vart fall avseende prövningen av miljöfarlig (miljöpåverkande) verksamhet. För vattenverksamheter vill domstolen tydligt avstyrka förslaget att avseende prövningsordningen skilja på ”vanliga” vattenmål och NAP-mål, det bedöms leda till gränsdragningsproblem för en lång tid framåt.

Domstolen instämmer vidare i att förändringar i den svenska miljöprövningen kan behövas mot bakgrund av EU-rätten och de tillkommande krav som rättsutvecklingen på detta område ställer upp. Domstolen ser fördelar med att samla prövningsbestämmelserna på ett överskådligt vis. Den föreslagna regleringen med prövningsregler i dels olika kapitel i miljöbalken dels i flera förordningar är dock svår att överblicka och behöver förenklas.

Det är bra att en översyn görs av miljöbalken och processen för miljöprövningen. Känslan är dock att det blir för många och för omfattande förändringar på en gång och att det är svårt att överblicka konsekvenserna av ett genomförande av utredningens förslag. Något som bidrar till osäkerheten är att utredningen i vissa delar har gjort djupare analyser medan man i andra delar inte har haft möjlighet att göra lika omfattande och grundliga genomgångar. Det bör därför krävas ytterligare utredningar innan man kan genomföra förslaget.

Förslaget ligger emellertid i linje med principen att domstolarnas verksamhet ska renodlas och ger bättre möjligheter för regeringen att styra och prioritera miljötillståndsprövning genom direkt finansiering och uppdrag genom regleringsbrev. Den föreslagna servicefunktionen att i högre grad se till att stötta sökanden genom tillståndprocessen i stället för att lägga ansvaret för att en tillståndsansökan är komplett på den verksamhetsutövare som ansöker om tillstånd passar bättre för en förvaltningsmyndighet jämfört med dagens domstolsprövning. Det finns även fördelar med att all prövning hanteras av en myndighet, i stället för den uppdelning som dagens system med domstolsprövning av A-anläggningar och MPD-prövning av B-anläggningar innebär. Den största fördelen, som domstolen ser det, med förslaget på en prövningsmyndighet, är den stora skillnad som det skulle medföra att denna myndighets huvudsakliga uppgift skulle vara uppdraget att utföra miljöprövningar. Som utredningen lyfter fram (tex på sid 1089) utgör resursåtgången för ”miljöfarlig verksamhet” på länsstyrelserna 2,8 % av länsstyrelsernas totala kostnader för myndighetens verksamhet. Utan att ha motsvarande siffror för A-målshanteringen på landets mark- och miljödomstolar jämfört med all sammanlagd verksamhet på landets domstolar totalt sett, kan man på goda grunder anta att denna del är ännu mindre. Samtidigt bör det framhållas att flera intressenter, enligt vad utredningen själv för fram, menar att processen i domstolen är tydligare än den i miljöprövningsdelegation. Domstolarna bedöms vara bättre på processledning och ha en mer transparent, förutsägbar och korrekt process än miljöprövningsdelegationerna. Flera verksamhetsutövare har (enligt utredningen) angett att de ofta försöker lägga till (21 kap. 3 § miljöbalken) en vattenverksamhet för att få sitt ärende prövat av domstolen, även om det i övrigt i huvudsak rör

en B-verksamhet. Samtidigt har andra verksamhetsutövare framfört till utredningen att prövningen i miljöprövningsdelegation kan vara mer smidig och att det i miljöprövningsdelegationen kan finnas större förståelse för att ett ärende kan behöva handläggas fort.

Domstolen har som redan nämnts och utvecklas längre fram synpunkter på förslaget om ny prövningsordning för vattenverksamhet. Förslaget om att prövningen av NAP-målen fortsatt ska ske vid mark- och miljödomstolen, även om övrig tillståndsprövning inklusive vattenverksamhet flyttas över till en ny prövningsmyndighet, avstyrks. Förslaget måste, om regeringen har för avsikt att gå vidare med detta, utredas på nytt för att undvika problem med de olika prövningsmyndigheternas behörighet. Vidare måste ett sådant förslag åtföljas av analyser kring den fortsatta hanteringen enligt den nationella planen och tillräcklig budget.

De förslag som läggs, avseende förändringar i reglerna om miljöprövning, måste vidare också förhålla sig till andra, pågående och avslutade, utredningars förslag om ändringar i gällande lagstiftning.

Disposition

Domstolen redovisar först övergripande synpunkter på utredningens förslag. Därefter kommenteras delar av utredningens förslag utifrån de intressen domstolen har att bevaka och där vi menar att det mer specifikt kan vara värdefullt att få domstolens synpunkter. Synpunkterna avseende vattenverksamhet hanteras i ett eget avsnitt.

I möjligaste mån följer domstolens svar utredningens egen disposition och uppdelning i avsnitt med huvudsakligen samma rubriksättning.

Med hänsyn till betänkandets omfattning och domstolens begränsade resurser, har vi inte haft möjlighet att kommentera samtliga avsnitt. Omständigheten att domstolen inte haft möjlighet att helt och till fullo gå igenom, analysera och lämna synpunkter på utredningens samtliga delar i samma omfattning innebär dock inte att vi tillstyrker förslagen i de delar dessa inte är kommenterade, eller att domstolen i dessa delar instämmer i utredningens analyser, bedömningar och slutsatser.

I ett kort avslutande avsnitt påtalar domstolen sådant som framstår som förbiseende i exempelvis förslag till lagtext och andra mindre detaljer som uppmärksammats vid genomläsningen.

Utredningens utgångspunkter

Effektivisera miljöprövningen

Miljötillståndsutredningens uppdrag har varit att effektivisera miljöprövningen genom att göra den mer flexibel, effektiv och förutsebar. Redan idag har flertalet utredningar genomförts med samma inriktning, och ett flertal förändringar har också gjorts av lagstiftaren med syfte att få till stånd en effektivare miljöprövning. En del av dessa ändringar har nått och jämnt börjat tillämpas praktiskt eftersom de börjat gälla helt nyligen.

Utredningens samlade bild, som också stämmer överens med vad tidigare utredningar av samma fråga landat i, är att de flesta mål och ärenden handläggs inom rimlig tid, men att det finns utrymme för att öka förutsägbarheten i hur lång tid miljöprövningen tar samt att det bör finnas ett visst utrymme för att kapa toppar genom att undvika att vissa mål och ärenden tar mycket lång tid att handlägga. Utifrån den statistik som utredningen presenterar (kap. 8) menar domstolen att det inte går att dra några närmare slutsatser kring den totala tidsåtgången från projekttid till start av en tillståndsgiven verksamhet. Det saknas statistik, eller så är jämförelser inte möjliga att göra eftersom de utgår från olika utgångspunkter eller mäts från olika tidpunkter av handläggningen. Tiderna varierar mellan olika prövningsmyndigheter och är också olika långa för olika verksamheter. Domstolen anser inte heller att det utifrån den jämförelsen som gjorts med andra nordiska länder (kap. 6) visar att Sverige sticker ut i något betydande avseende.

De förslag som utredningen presenterar avseende tidsgränser följer, såvitt domstolen uppfattat det, bestämmelser med krav stipulerade utifrån EU-bestämmelser. Dessa föreslås emellertid gälla från det att ansökan är komplett. Nuvarande handläggningstider i domstol utgår från tidpunkten när ansökan kom in till domstolen. Som domstolen ser det finns det en överhängande risk med att eventuella problem med långa handläggningstider flyttas till ett annat skede av handläggningen. Med ett sådant utfall är det svårt att se att en ändrad organisation skulle innebära en sammantagen förbättring.

Andra utredningar

Ett flertal andra utredningar, kommissioner, arbete inom regeringskansliet och myndighetsuppdrag från regeringen som syftar till att förkorta handläggningstider och effektivisera miljöprövningen (enligt kap 2 handlar det om ett 20-tal) pågår eller har avslutats i närtid. Även om få av dessa än så länge har lett till ny lagstiftning, (utöver Miljöprövningsutredningen, vars förslag utmynnat i ett antal bestämmelser som nyligen börjat tillämpas och vars följdverkningar därför ännu inte fått genomslag) innehåller flera av de andra aktuella utredningarna förslag till genomgripande förändringar som i vissa delar är motstridiga och i andra delar inte möjliga att genomföra tillsammans med Miljötillståndsutredningens förslag. I Regeringsprövningsutredningen föreslås t.ex. att ansökningar om tillstånd till verksamheter enligt 5 § lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon ska handläggas i mark- och miljödomstol och att domstolen med eget yttrande ska lämna över det handlagda ärendet till regeringen för prövning av om tillstånd ska ges. Samma utredning föreslår att tillståndsansökningar för verksamheter eller åtgärder i svenskt territorium som har samma sökande och som rör samma verksamhet som i den ekonomiska zonen i så stor utsträckning som möjligt ska prövas av den mark- och miljödomstol som handlägger en ansökan om tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon. I betänkandet Vindkraft i havet (SOU 2024:89) föreslås att tillstånd för att uppföra en havsbaserad vindkraftspark och för att lägga ut undervattenskablar som har samband med en sådan park ska meddelas av mark- och miljödomstol.

Domstolen vill med dessa exempel framhålla att det krävs en betydande samordning och arbetsinsats inom Regeringskansliet för att kunna gå

vidare med Miljötillståndsutredningens förslag och samtidigt förhålla sig till de övriga förslag till förändringar som presenteras.

Anpassningar till EU-rätten

Domstolen instämmer i att den svenska miljöprovningen behöver förändras och anpassas mer till EU-rätten. Utredningen har gjort en genomgång av Sveriges genomförande av direktiv inom miljörättsområdet och ambitionen att genomföra förändringar som adresserar de utmaningar som t.ex. EU-förordningarna om kritiska och strategiska råmaterial och nettonollteknik samt förnybartdirektivet innebär för Sverige som medlemsland är välbehövligt. Domstolen delar synen att det är rimligt att anpassa de krav som ställs på provningen till nivåer som motsvarar vad som gäller för övrigt i EU-kollektivet. Samtidigt saknas det skäl att genomföra större förändringar än vad som är nödvändigt för att Sverige som land ska uppfylla de åtaganden som EU-medlemskapet innebär. I de fall där Sverige visat framfötterna genom att tillämpa det som EU-domstolen menar är ”good practice” (exempelvis avseende hur man utför samrådsdelen av MKB-direktivet genom 6 kap i miljöbalken (se sid 723 i utredningen)) bör det emellertid, enligt vad domstolen menar, göras noggranna övervägningar innan försämringar genomförs.

Identifiering av problembilden och rätt sätt att uppnå syftet

Domstolen instämmer i utredningens övergripande utgångspunkt att det behövs en effektiv och rättssäker miljöprovning. Det stämmer även att de flesta mål och ärenden handläggs i rimlig tid och att det kan behöva klargöras vad som kan göras för att undvika att vissa mål och ärenden tar mycket lång tid att handlägga (s. 1040). Utredningen konstaterar att vilka krav som ska vara uppfyllda för att tillstånd ska kunna ges inte är helt enkelt att hitta i regelverket; det vill säga verktygen i miljöprovningen är i vissa fall svåra att använda för såväl sökanden (verksamhetsutövare), som för provningsmyndigheten och för övriga (s.817). Domstolen instämmer i den bild som här beskrivs av utredningen.

Miljötillståndsutredningens förslag, liksom tidigare utredningsförslag, utgår från att förändringar i provningssystemet kommer att leda till en mer effektiv och rättssäker miljöprovning. Domstolen vill framhålla att ett tydligare regelverk absolut kan underlätta processen för alla intressenter. Samtidigt bör det understrykas att miljöprovning av verksamheter i flertalet fall inte låter sig göras snabbt och enkelt. Syftet med provningsprocessen är att se till att det finns ett tillräckligt underlag för de bedömningar som ska göras; att klargöra om det föreligger hinder mot den tilltänkta verksamheten enligt miljöbalken och att utreda under vilka förutsättningar som en verksamhet kan få bedrivas. Miljötillståndprocessen ska hantera provningar av en mängd olika verksamheter som kan vara omfattande och komplexa och ge upphov till påverkan på människors hälsa och miljön. Miljöprovning kommer, även med ett ändrat provningssystem och delvis andra och förbättrade verktyg, många gånger vara en krävande uppgift.

Utredningen beskriver själv vilka krav som bör ställas på miljöprovningen. Utredningen framhåller att miljöprovningsprocessen enligt

miljöbalken ofta är omfattande och komplex och att processen inte får medföra att ärenden handläggs så snabbt att krav på opartiskhet, utredning eller kommunikation åsidosätts. Utredningen konstaterar att miljöprövningsprocessen bör innebära att förutsättningarna för att ge ett miljötillstånd för en verksamhet eller åtgärd ska prövas snabbt och enkelt utan att kraven på hälsa och miljöskydd åsidosätts. Det anføres också att regleringen inte ska vara för omfattande eller komplex (s. 1040–1046).

Utredningen menar vidare att ett nytt provningssystem leder till en mer effektiv och rättssäker miljöprovning. Samtidigt pekar utredningen på flera ställen på att reformen kommer att innebära stora omställningskostnader och en lång inkörningsperiod. Domstolen menar att dessa betydande statliga medel som krävs för en helt ny provningsmyndighet med tillhörande organisation istället skulle göra större nytta om de användes för förstärkningar och justeringar i den befintliga provningsorganisationen.

Syftet med utredningen är enligt utredningsdirektiven att säkra näringslivets konkurrenskraft, öka investeringsviljan och främja en effektiv industriell klimatomställning vilket bidrar till att klimat- och miljömålen kan nås. Den pågående klimatkrisen och den accelererande förlusten av biologisk mångfald kräver en snabb utbyggnad av grön teknik. Därtill kommer ett förändrat säkerhetspolitiskt läge att kunna kräva en snabb och kraftigt expansiv utbyggnad av det militära försvaret. Allt detta kommer att innebära en mycket stor påfrestning på miljöprovningen och antalet provningar av stora komplexa anläggningar kan förväntas öka. Ett snabbt genomförande av en omfattande förändring av miljötillståndsprövningen, med de intrimningseffekter som en sådan medför, bör därför först noga övervägas.

Kompetensförsörjning

Utredningen uppskattar att Miljöprövningsmyndigheten kommer att ha 220–300 anställda varav 200–250 utgör handläggande personal inklusive jurister. Den nya myndigheten får en helt central roll i miljöprovningen och är involverad i hela processen från inledande samråd till beslutat tillstånd. Upplägget ställer mycket höga krav på kompetensen hos de som ska arbeta vid myndigheten. Utredningen anger att bemanningen ska lösas huvudsakligen genom överföring av personal som arbetar med miljöprovning från miljöprövningsdelegationerna samt i viss del från Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

Myndigheten kommer därmed att dränera kompetensen hos länsstyrelser, myndigheter och eventuellt kommuner i egenskap av tillsynsmyndighet. Samtidigt förutsätter utredningen att samtliga dessa aktörer ska ha kvar samma typ av uppgifter om än i färre antal mål och ärenden och därför behöver bibehålla sin kompetens. Dessutom ska tillsynen bli mer effektiv och därmed stärkas. Domstolen har svårt att se hur alla dessa behov av kompetens ska kunna uppfyllas samtidigt som det, vilket understryks i utredningen, inte utbildas tillräckligt många för att fylla de luckor som finns redan i dagens system. Bristen på kompetent personal riskerar att leda till längre handläggningstider och i förlängningen en ökad överklagandefrekvens. Här vill domstolen också understryka att länsstyrelserna är den för mark- och miljödomstolen viktigaste remissmyndigheten

och deras insats för att höja kvaliteten på dagens provningar kan inte överskattas. Om man avrustar länsstyrelserna genom färre och mindre kvalificerade uppgifter kommer länsstyrelserna inte att kunna bidra på samma sätt i den nya Miljöprövningsmyndighetens provningar. Om den kompetensen inte ersätts på annat sätt kommer provningarna att riskera att bli kvalitativt sämre.

Domstolen uppfattar vidare att utredningen tonar ned Miljöprövningsmyndighetens behov av personal med juridisk kompetens (s. 1108). Domstolen vill här lyfta farhågan att den eventuellt otydligare rollen för juristerna på den nya prövningsmyndigheten kan bidra till att det blir svårare att knyta till sig erforderlig kompetens. Domstolen vill framhålla att juridifieringen av provningen har ökat väsentligt sedan miljöbalkens införande och framför allt genom EU:s omfattande miljörättsliga regelverk. Provningsen innebär ofta genomgångar av omfattande underlag med efterföljande bedömningar i sak som ofta har juridiska inslag. I det miljörättsliga regelverket ingår, utöver de allmänna hänsynsreglerna och innehållsbestämmelserna, även bl.a. miljö kvalitetsnormer, skyddade områden, artskyddsbestämmelser och avfallsbestämmelser som kräver rättsliga överväganden. Sedan miljödomstolarnas och Miljööverdomstolens tillkomst 1999 har det skett en mycket omfattande rättsutveckling som grundas i lagstiftningens övergripande mål om hållbar utveckling och skydd för miljön. Det processrättsliga regelverket kräver en hantering som i hög utsträckning också är av juridisk art. Länsstyrelsen, den kommunala miljönämnden och andra myndigheter lämnar synpunkter på både tillåtlighet och föreslagna skyddsåtgärder och framställer egna yrkanden om utformningen av villkor eller behov av provtid. Enskilda och miljöorganisationer deltar också i stor utsträckning i miljöprovningar, framställer yrkanden och överklagar avgöranden till högre instans. Dagens miljöprovning förutsätter med andra ord en hög juridisk kompetens hos prövningsmyndigheterna. Det förutsätter även, som utredningen också framhåller, att det finns hög kompetens hos prövningsmyndigheterna för att även göra bedömningar av ekonomisk, teknisk och miljömässig art.

Förslaget att flytta miljöprovningen till Miljöprövningsmyndigheten när det gäller frågan om myndighetens kompetens gör, enligt domstolens uppfattning, sig gällande särskilt i fråga om provning av vattenverksamhet. Provning av vattenverksamhet kan omfatta frågor om såväl rådighet, tvångsrätt som ersättning för skada. Domstolen kan inte se att utredningen lagt fram några hållbara skäl som utvisar att provningen av tillstånd till vattenverksamhet skulle genomföras på ett bättre och mer effektivt sätt av en förvaltningsmyndighet med beaktande av den typ av frågor som provningen omfattar. Provningsen av tillstånd till vattenverksamhet bör, som domstolen ser det, oavsett vilka förändringar som man vill genomföra i övrigt, bli kvar på mark- och miljödomstolen. Om lagstiftaren väljer att gå vidare med förslaget om en helt ny prövningsmyndighet menar domstolen alltså att denna myndighet inte ska pröva tillstånd till vattenverksamhet utan miljöfarlig (eller miljöpåverkande) verksamhet, d.v.s. provningar av 9-kap verksamheter. Här menar domstolen att utredningens förstahandsalternativ är det lämpligaste, och att en helt ny myndighet i så fall bör tillskapas. Den mer hybridartade varianten där upplägget bygger på dagens miljöprövningsdelegationsorganisation/er

bedömer domstolen som mindre lämplig med beaktande av att verksamheten då fortfarande endast skulle utgöra en mindre del av länsstyrelsernas totala verksamhet.

Domstolen övergår till att lämna synpunkter på specifika avsnitt i utredningens förslag enligt nedan.

14.6 En ny organisation för miljöprövning

14.6.2 Varför behövs en ny prövningsorganisation?

Domstolen delar utredningens uppfattning att det finns ett behov av att effektivisera miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen och anpassa den till EU-rättens krav. Domstolen kan också se de fördelar som finns med att en myndighet ansvarar för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen avseende miljöfarliga verksamheter och att det är lättare för uppdragsgivaren att ha kontroll över vilka prioriteringar som görs när en förvaltningsmyndighet har ett mer renodlat uppdrag. Emellertid menar domstolen att vad utredningen strävar efter i form av att förvaltningen inom miljöområdet bör vara mer stödjande och integrerad inom alltifrån rättstillämpning till uppföljning, tillsyn och vägledning för att bidra till mer effektiva och förutsebara tillståndprocesser faktiskt bör vara möjligt att genomföra inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen med bättre verktyg, tydligare prioriteringar och tillräcklig medelstillsdelning.

14.6.3 Bör ärenden om miljöprövning prövas av förvaltningsmyndighet eller domstol i första instans och

14.6.4 Utgångspunkter vid val av organisation

Utredningen har som utgångspunkt att en myndighet ska ansvara för hela miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocessen och att det inte är lämpligt att domstolar ansvarar för miljöbedömningsprocessen. Som nämns ovan kan domstolen i och för sig ha förståelse för att utredningen därför landar i att ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet bör prövas av en myndighet i första instans och att mark- och miljödomstolarnas roll renodlas till överprövning av beslut som rör tillstånd eller avslag till miljöfarliga verksamheter. Argumenten som förs fram har haft bäring i genomförandet av flera förändringar som genomförts för att renodla domstolarnas verksamhet. Domstolen delar i och för sig uppfattningen att denna ordning bättre stämmer överens med domstolarnas grundläggande uppdrag. För det fall lagstiftaren menar att principen att renodla domstolarnas dömande verksamhet och att genomförandet av en ny samordnad process ansvarar för hela kedjan för alla verksamheter och åtgärder som omfattas av miljöprövning ska ske vid en och samma myndighet kan domstolen se de fördelar som utredningens förslag med en förvaltningsmyndighet som ansvarar för hela prövningen innebär. Domstolens uppfattning är i så fall densamma som den som utredningen kommer fram till; att det i första hand bör inrättas en helt ny

miljötillståndsprövningsmyndighet med detta uppdrag som sin huvudsakliga arbetsuppgift. Som utredningen samtidigt konstaterar är det inte nödvändighetvis så att denna, som man kallar reformerade, organisation nödvändigtvis leder till en förkortad tillståndsprövning i alla ärenden (se sid 1074).

Domstolen menar att målet med att förkorta och effektivisera tillståndprocessen kan nås genom att i stället för att skapa nya myndigheter arbeta med att stärka förtroendet och skapa nya rutiner för befintliga myndigheter i stället. Det saknas belägg för att anta att den nya myndighetens beslut inte skulle komma att överklagas i lika stor utsträckning som de befintliga miljöprövningsdelegationernas beslut.

Frågan om att lägga tillståndsprövningarna på en förvaltningsmyndighet var aktuell redan vid miljöbalkens ikraftträdande (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 461). Förutom Miljötillståndsutredningen har Miljöbalkskommittén, Miljöprocessutredningen och Miljömyndighetsutredningen utrett frågan om tillståndsprövningen ska göras av en förvaltningsmyndighet i stället för av en domstol. Det har ännu inte presenterats genomförbara förslag och domstolen vill påtala det omfattande ansvar som ska läggas på Miljöprövningsmyndigheten. När det gäller frågan om kompetensförsörjning anser domstolen inte att det är realistiskt att utgå från att myndigheten kommer att kunna erhålla samma kompetens som finns hos nuvarande prövningsorganisation inom överskådlig framtid. Den kompetens som i dag finns hos kommuner, statliga myndigheter och domstolar behövs även för respektive organs övriga verksamhet. Att dränera dessa organ från de resurser som skulle krävas för en ny myndighet står inte i rimlig proportion till de förluster en sådan ordning skulle innebära eller till kostnaderna och det skulle påverka dessa respektive organisationers verksamhet påtagligt.

Domstolen vill särskilt påtala det utredningen lyfter fram i den punktlista som börjar på sidan 1077 och den bild som ges här avseende vilka krav som ska ställas på den tilltänkta myndigheten. Särskilt problematiskt bedömer domstolen alltså att det kan bli att rekrytera personal med erforderlig kompetens. Här bör beaktas vad som förs fram i det senare avsnittet (14.6.5 sid 1081) om möjligheten att rekrytera till den tilltänkta miljöprövningsmyndigheten. Domstolen har samma bild som utredningen framhåller, att det kan vara särskilt svårt i vissa delar av landet att göra de rekryteringar som erfordras. Vad gäller det som framförs av utredningen om vilka lönenivåer som krävs kan även konstateras att det sannolikt kommer att krävas högre lönenivåer än vad som är fallet på länsstyrelserna idag.

14.6.12 Hur bör instansordningen se ut för ärenden om miljöprövning?

Utredningen har föreslagit att Miljöprövningsmyndigheten ska pröva de mål som i dag är ansökningsmål hos mark- och miljödomstolen tillsammans med de ansökningsmål som prövas av miljöprövningsdelegationen och viss del av kommunernas prövning av anmälningspliktiga verksamheter. En konsekvens av förslaget är att rättegångsbalken inte längre blir direkt tillämplig och att det inte kommer att bli möjligt med prövning i

Högsta domstolen, HD. Även om en onödigt lång instansordningskedja bör undvikas för att inte prövning och överprövning ska dra ut på tiden menar domstolen att det är olyckligt att plocka bort möjligheten till prövning i HD av miljömål. Åtminstone bör ventil kunna ges. Praxisbildning i den högsta instansen är av stort värde för underinstansernas miljöprövning. Genom åren har HD avgjort ett flertal mål som fått stor betydelse för tolkning och tillämpning av miljöbalkens bestämmelser exempelvis NJA 2004 s. 421 (följdföretag), NJA 2008 s. 748 (avvisning), NJA 2009 s. 321 (alternativa utformningar), NJA 2011 s. 296 (säkerhet), NJA 2012 s. 362 (rådighet), NJA 2013 s. 613 (samlad bedömning), NJA 2020 s. 1129 (intresseavvägning) och Högsta domstolens dom den 5 december 2024 i mål nr T 385-23 (urminnes hävd).

Vidare vill domstolen framhålla de olägenheter som utredningens förslag att överprövning ska ske i den domstol i vars domsaga miljötillståndsmyndighetens regionala kontor är placerat medför. Domstolen avstyrker utredningens förslag om vilka mark- och miljödomstolar som ska överpröva Miljöprövningsmyndighetens beslut. Om förslaget genomförs bör det i stället övervägas att ändra i 3 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar och utgå ifrån var verksamheten avses bedrivas.

Utredningen har föreslagit att 3 kap. 1 § 5 lagen om mark- och miljödomstolar ska styra vilken mark- och miljödomstol som ska pröva ett överklagande från Miljöprövningsmyndighetens regionala kontor, dvs. att det beslutande regionala kontorets placering blir avgörande för vilken mark- och miljödomstol som ska pröva det överklagade beslutet. Som stöd för detta har utredningen hänvisat till ett avgörande från Mark- och miljööverdomstolen som gällde ett beslut av Skogsstyrelsens regionkontor (se MÖD 2018:18).

Enligt förordningen (2010:984) om mark- och miljödomstolarnas domsområden kommer det föreslagna regionkontoret i Malmö att i ”sin helhet” ligga inom domsområdet för mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt (5 §). Emellertid skulle det föreslagna regionkontoret i Göteborg pröva bl.a. verksamheter i Jönköpings län (vilket hör till Växjö:s domsaga) och regionkontoret i Örebro pröva verksamheter i bland annat Östergötlands län (vilket också hör till Växjö:s domsaga). Även för övriga mark- och miljödomstolar skulle indelningen av de föreslagna regionkontoren inte följa de nuvarande indelningarna avseende domstolarnas domsagor enligt förordningen om mark- och miljödomstolar.

Om förslaget ändå genomförs och domkretsarna ändras, vill domstolen även uppmärksamma regeringen på de konsekvenser det medför för mark- och miljödomstolarnas bemanning som har fått extra resurser baserat på nuvarande måltillströmning och att NAP-målen i så fall behöver fördelas om. Dessutom har utredningen inte beaktat syftet med de olika forumreglerna i 3 kap. 1 § lagen om mark- och miljödomstolar eller konsekvenserna av hur ändrade domsområden skulle påverka mark- och miljödomstolarnas övriga måltyper. Ytterligare ett argument för att överprövningen ska göras av den domstol i vilken verksamheten bedrivs är om miljöprövningsmyndighetens interna organisation i regioner skulle styra till vilken mark- och miljödomstol som besluten ska överklagas till, kan framtida omorganisationer av den myndigheten påverka förutsättningarna för personal- och verksamhetsplanering på ett negativt sätt.

Sammantaget vill domstolen verkligen trycka på de fördelar i form av tydlighet och närhet som fastighetsforum innebär vid bestämmandet av till vilken mark- och miljödomstol som ett eventuellt framtida överklagande av Miljöprövningsmyndighetens beslut ska överklagas.

14.8 En tydligare miljöbedömningsprocess

14.8.9 Ett offentligt samråd

Domstolen avstyrker utredningens förslag att endast ett offentligt samråd ska hållas. Utredningen har föreslagit att nuvarande undersökningssamråd ska ersättas av ett granskningsförfarande (avsnitt 14.8.4) och att nuvarande avgränsningssamråd ska ersättas av ett avgränsningsyttrande från Miljöprövningsmyndigheten (avsnitt 14.8.7). Utredningen anger att det inte finns några krav på dessa samråd i MKB-direktivet eller övrigt i internationell rätt. Vidare lyfter utredningen fram att allmänhetens deltagande ska vara effektivt och ändamålsenligt för att uppfylla kraven i bl.a. Århuskonventionen. Utredningen föreslår att samråd ska ske först när prövningsmyndigheten har bedömt att en ansökan om tillstånd är fullständig.

Ett förslag som innebär att den berörda allmänheten, vilket även omfattar miljöorganisationer, ska komma in i samrådet först i ett sent skede – när ansökan är klar – är inte förenligt med Århuskonventionens krav på allmänhetens deltagande i miljöprocesser. Enligt konventionen ska varje part sörja för att allmänhetens deltagande sker på ett tidigt stadium, när alla alternativ är möjliga och allmänheten kan delta på ett meningsfullt sätt (art. 6.4). Dessa krav uppfylls inte om allmänhetens deltagande sker först när ansökan är fullständig.

Om myndigheter och allmänhet inte får tillfälle att komma med synpunkter tidigt i processen kan det bli svårare att hålla tidsfrister – både vid det föreslagna granskningsspåret och miljötillståndsspåret – i de fall sökandens underlag har brister som hade kunnat fångas upp via ett tidigt samråd, så att det först i ett senare skede kommer fram att ansökan behöver kompletteras. Det föreligger en stor risk för att man missar enkla dialogfrågor om dagens samrådsfas med tidigt samråd frångås. Om oklarheter, missförstånd och direkta missar ska redas ut i ett senare skede blir handläggningen knappast tidseffektiv. Vad som anges i 6 kap. 32 § miljöbalken om dialog med länsstyrelsen respektive miljöprövningsmyndigheten står då närmast i strid med det nya förslaget på samrådsförfarande eftersom, om det tidiga samrådet tas bort, möjligheterna till en dialog då tas bort. Utan samråd i inledningsskedet riskerar man att missa viktig information och följden kan bli fler överklaganden och mer tidsutsträckt prövning.

14.8.11 Prövningsmyndighetens motiverade slutsats

Domstolen ser inte anledning att i sak ifrågasätta utredningens förslag till nya bestämmelser om prövningsmyndighetens motiverade slutsats. Det är däremot uppenbart att ett genomförande av förslaget inte innebär att miljöprövningen blir enklare och snabbare. Den nya regleringen medför ökade krav på verksamhetsutövarna och prövningsmyndigheten, vilket

riskerar att leda till längre handläggningstider än vad utredningen redovisar.

Av utredningens överväganden och förslag i kapitel 14 framgår att det sammantaget ställs mycket höga krav på myndighetens hantering av miljöprövningsärenden. Det finns ett gott syfte med de högt ställda kraven, dvs. att åstadkomma en process som gör att verksamhetsutövare och övriga aktörer inte längre uppfattar processen som oförutsägbart, komplex och konfliktfylld. Domstolen bedömer dock, liksom utredningen, att det är svårt att förutse vilka effekter det samlade förslaget kommer att få.

Det är tydligt att utredningens beskrivningar innebär synnerligen högt ställda krav på den tilltänkta myndigheten. I avsnitt 14.6.4 redovisar utredningen utgångspunkterna för den nya prövningsorganisationen. För att uppfylla kraven kommer det att krävas en prövningsmyndighet som har mycket hög kompetens och betydande erfarenhet av miljöbedömning och tillståndsprövning enligt miljöbalken. Med betydande erfarenhet avses att ansvariga handläggare och beslutsfattare, i vart fall en stor del av dessa, har många års erfarenhet av de tekniska, miljömässiga, juridiska och ekonomiska frågor som ska utredas och avgöras av den nya myndigheten. Som domstolen fört fram kan man anta att det kommer vara svårt att rekrytera en sådan kompetens till myndigheten. Om den nya personalen inte har tillräcklig erfarenhet av miljörättsliga utredningar kommer de redovisade kraven inte att uppfyllas.

De högt ställda kraven på Miljöprövningsmyndigheten är särskilt tydliga i avsnitt 14.8.11, som handlar om prövningsmyndighetens motiverade slutsats. På s. 1276 redovisas att det av kommissionens vägledning under MKB-direktivet framgår att en motiverad slutsats bör ha föregåtts och omfattas av några moment som redovisas i fem punkter. Det redovisas också en ny process för framttagande och redovisning av en motiverad slutsats, med bl.a. en möjlighet för Miljöprövningsmyndigheten att bestämma att den motiverade slutsatsen är giltig endast för en viss tid. Därefter beskriver utredningen på s. 1282–1289 krav på den motiverade slutsatsens innehåll och omfattning. Kravet på en motiverad slutsats lagregleras i 6 kap. 42 § miljöbalken. På s. 1282 f. anförs att utredningen har gått igenom ett antal motiverade slutsatser från olika finska NTM-centraler för att se hur dessa struktureras och vad för information de innehåller. Det uppges att de finska dokumenten är på 21–61 sidor per ärende. Utredningen bedömer att de motiverade slutsatserna som de finska MKB-myndigheterna meddelar grundar sig på omfattande och noggranna granskningar av de miljöeffekter som en verksamhet eller åtgärd kan medföra.

Domstolen ifrågasätter inte att förslaget till en ny process för att ta fram en motiverad slutsats har stöd i EU-rätten och kan förväntas leda till att underlagen i ärendena kommer att vara gedigna. Det är emellertid svårt att se att de nya kraven medför att miljöprövningen blir enklare och snabbare jämfört med i dag. En sådan bedömning är orealistisk med hänsyn till att det kommer att krävas mycket omfattande resurser att ta fram en motiverad slutsats på det sätt som beskrivs i avsnitt 14.8.11, även i vanligt förekommande ärenden om t.ex. avfalls- och återvinningsverksamhet, grundvattenbortledning, täkter och vindkraftparker. I mycket omfattande ärenden om t.ex. infrastrukturprojekt och gruvor kommer

det att kräva ännu större arbetsinsats. Det kan befaras att ett genomförande av den nya processen för motiverad slutsats kommer att leda till längre handläggningstider än vad utredningen förväntar sig.

Utredningen lägger en stor börda på myndigheten att se till att underlaget i ärendena är tillräckligt för de bedömningar som ska göras. Domstolen erinrar om att miljöprövning ofta är ett omfattande och komplicerat arbete och att förhållandena i verkligheten inte är särskilt förutsägbara. Inga standardmallar kan på ett tidigt stadium fånga upp alla de sakförhållanden som behöver utredas och bedömas i en miljökonsekvensbeskrivning. Verksamhetsutövaren blir i slutändan ansvarig för att underlaget är komplett. Domstolen bedömer att långtgående krav på en motiverad slutsats kommer att leda till att myndigheten tvingas begära kompletteringar, som på grund av tekniska utredningar, inventeringar och artskyddsutredningar ofta tar lång tid att utföra. Samtidigt kan kravet på motiverad slutsats, i enklare ärenden med korta handläggningstider, de facto onödigt fördröja handläggningen. Det kan vara lämpligare att tillåta att denna slutsats i vissa fall görs i samband med att tillståndsfrågan avgörs.

Utredningens krav på motiverad slutsats innebär att nya processregler införs, vars tillämpning kan ifrågasättas av de som deltar i ärendena. Myndigheter, sakägare och miljöorganisationer kan ha invändningar mot de utförliga bedömningar som förväntas i den motiverade slutsatsen, både i stort och smått, och anföra det som grund vid överklagande av avgörandet i sak. Ett antal frågor som rör miljökonsekvensbeskrivningens innehåll kan leda till krav på kompletteringar eller att ansökan ska avslås.

14.9 En mer samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess

14.9.6 Nytt krav på kompletteringsföreläggande inom viss tid

Domstolen har inga principiella invändningar mot detta nya krav på tillståndsprövaren. Emellertid bör det framhållas att det bör preciseras hur begreppet ofullständig i 20:13 (föreslagna) miljöbalken skiljer sig från begreppet fullständig i 6:39 miljöbalken. Det kan uppstå pedagogiska problem när en ansökan bedömts som fullständig enligt 6:39 och sedan samma ansökan utsätts för kompletteringsföreläggande enligt 20:13 med motiveringen att den är ofullständig.

14.9.17 Tydligare regler om tillståndens rättsverkan

Domstolen vill framföra att det idag kan vara otydligt vad som omfattas av det allmänna villkoret. Domstolen ser emellertid vissa problem med utredningens förslag att ett framtida tillståndsbeslut endast ska gälla de frågor som uttryckligen reglerats i beslutet. Om endast det som uttryckligen reglerats i beslutet ska omfattas av rättskraft lär det erfordras fler villkor för att i detalj fånga upp fler mindre frågor som i dagens reglering fångas upp av det så kallade allmänna villkoret.

Utredningen har lyft fram att det är otydligt, och tidsödande att utreda, vad det allmänna villkoret omfattar. Detta menar utredningen skapar en osäkerhet för tillståndshavaren och svårigheter för tillsynsmyndigheten. Utredningens förslag syftar till att minska omfattningen av prövningen och flytta frågor från prövningen till tillsynen, vilket utredningen menar kommer att underlätta ändringar i verksamheter. Domstolen vill här framhålla att för att förtydliga vilka åtaganden som gjorts kan dessa preciseras i domen/tillståndsbeslutet (något som oftast görs idag). När det gäller just villkorsformuleringar är det ofta sådana som leder till yttrandena respektive bemötanden fram och tillbaka vilket tynger processen. Emellertid menar domstolen alltså att det finns en risk för ett ökat behov av villkorsreglering för det fall det allmänna villkoret inte bedöms få rättskraft.

Utredningen har lyft att det allmänna villkoret innebär en otrygghet för tillståndshavaren. Domstolen konstaterar att minskad omfattning av tillståndet, där det allmänna villkoret inte längre har rättsverkan, innebär att tillsynsmyndigheten har större utrymme att komma med ytterligare krav. Domstolen tror att detta leder till en större otrygghet för tillståndshavare, som vid en ändring inte längre i lika stor utsträckning kan lita sig tillbaka på sitt tillstånd. Detta innebär en osäkerhet för tillståndshavaren och kan verka hämmande. Syftet med utredningen är bl.a. att öka investeringsviljan. Att minska omfattningen av tillståndet riskerar enligt domstolen i stället att få motsatt effekt då man inte fullt ut vet vad som är tillåtet för verksamheten och vilka ytterligare krav som tillsynsmyndigheten kan komma med. Fler tillsynsbeslut (i sig utan rättskraft) leder till mindre förutsägbarhet och större otrygghet för tillståndshavarna. Dessutom är dagens tillsynsorganisation inte riggad för detta. Utredningen pekar också på att tillsynsorganisationen behöver ses över som en följd av förslaget. Med beaktande av resursfördelning bör denna fråga uppmärksammas, liksom problemet med att kompetens förutsätts flyttas från länsstyrelserna och – får man förmoda – kommunerna till den nya tillståndsprövningsorganisationen.

Det har vidare lyfts att villkorsskrivning kan försvåras om prövningsmyndigheten anser att en ökad detaljreglering krävs. Utredningen bedömer att det är viktigt att öka tydligheten kring den centrala frågan om vad som ska regleras i ett miljötillstånd.

Om endast sådant som uttryckligen har reglerats i tillstånd ges rättsverkan ser alltså domstolen en risk i att det kommer ske en ökad detaljreglering där fler, och mer detaljerade, villkor beslutas än i dag. Domstolen bedömer därför inte att förslaget kommer minska prövningens komplexitetsgrad och snabba på processen som utredningen har framhållit. En ökad detaljreglering kommer också att innebära att om det visar sig att villkor inte går att efterleva så måste tillståndet omprövas. I domstolarnas prövning förekommer det mål där vissa saker inte kan, eller bör bestämmas i detalj. Det är också därför som möjligheten till delegation till tillsynsmyndigheten, vilket utgör ett smörjmedel i processen, bör behållas.

Domstolen vill vidare påpeka att det anges i utredningen (sid 1372) att nya 24:1 inte ska gälla retroaktivt. Om man läser den föreslagna bestämmelsen till 24:1 i lagförslaget och övergångsbestämmelserna som utredningen föreslagit så framgår emellertid inte detta. De föreslagna

övergångsbestämmelserna måste, om man har för avsikt att gå vidare med förslaget, ses över. Det behöver även förtydligas vad som gäller för ett befintligt tillstånd som ändras genom ett ändringstillstånd. Kan det bli fråga om ett allmänt villkor som omfattas av tillståndets rättskraft och ett allmänt villkor som inte gör det?

14.9.18 Ny reglering om vad som bör framgå av ett beslut m.m.

Avsnittet är svårtolkat. Som domstolen förstår det för utredaren ett resonemang kring ändringar i lagtexten som skulle behövas, men konstaterar ändå att man vid en tolkning av den befintliga regleringen kan landa i det resultat som eftersträvas och att någon ändring av författningstexten därför inte behövs. Rättsläget blir svårtolkat eftersom ordalydelsen i förordningstexten föreslås kvarstå oförändrad medan förarbetet ändrar innebörden av texten.

14.9.19 Ökad användning av generella föreskrifter i stället för villkor i tillstånd

Domstolen noterar att utredningen har bedömt att användningen av generella föreskrifter, i stället för villkor, bör öka bl.a. då många villkor ofta är allmängiltiga. Domstolen delar utredningens uppfattning att generella föreskrifter som kan ersätta villkor kan underlätta tillståndsprövningen och göra det tydligare för alla intressenter vilka krav som ska ställas och under vilka förutsättningar en verksamhet är tillåtlig. Emellertid menar domstolen att det inte är så enkelt att ta fram sådana generella föreskrifter. Domstolen konstaterar också att förslaget innebär att det inte i tillståndet ska framgå vilka generella föreskrifter som gäller för en verksamhet. Det kan därmed ifrågasättas om användandet av generella föreskrifter, i jämförelse med det nuvarande allmänna villkoret, gör att det blir enklare att överblicka vad som gäller för en viss verksamhet.

14.11 En mer digital miljöprövningsprocess.

De synpunkter och förslag som nämns i utredningen är enligt domstolens uppfattning välgrundade och korrekta, oavsett om ny prövningsmyndighet inrättas eller inte. Möjligheten till digitalt informationsutbyte mellan t.ex. myndigheter, kommuner och verksamhetsutövare är en central förutsättning för att fullt ut kunna tillämpa en digital handläggning. Det som kan vara värt att särskilt understryka är behovet av en centralisering av digitala lösningar, dvs. det räcker inte att t.ex. Domstolsverket, Länsstyrelsen eller Naturvårdsverket i sina regleringsbrev ges direktiv om fortsatt utvecklingsarbete. I Riksrevisionens granskningsrapport *Statliga strategiska digitaliseringsprojekt – stora gemensamma utmaningar* (RiR 2025:8) belyses bland annat bristen på samverkan mellan myndigheter som en bidragande faktor till de effektivitetsbrister som uppstått i statens arbete med strategiska digitaliseringsprojekt.

Att lyckas med målsättningen att göra miljötillståndsprövningen mer effektiv och förutsägbar, oavsett om ny myndighet inrättas eller inte, är ur ett digitaliseringsperspektiv beroende av statligt förvaltade digitala lösningar där tydligt ägar- och förvaltarskap är uttalat. Idag har flertalet

myndigheter och verksamhetsutövare som är involverade i tillståndsprövningar sina egna digitala lösningar. Det finns med andra ord idag inget befintligt system för myndigheter att på ett organiserat och strukturerat sätt utbyta data och information med varandra.

Vattenverksamhet

Domstolen avstyrker utredningens förslag i de delar som rör vattenverksamhet i dess helhet. Särskilt vill domstolen lyfta fram det olämpliga i utredningens förslag att prövningen av det så kallade NAP-målen fortsättningsvis ska ligga kvar på mark- och miljödomstolen, medan övriga ansökningar om tillstånd till vattenverksamhet ska flyttas från mark- och miljödomstolen.

Utredningen föreslår en ny prövningsordning för vattenverksamhet där prövningen i första instans ska ske hos Miljöprövningsmyndigheten, som också får till uppgift att pröva miljöfarlig verksamhet. Flera utredningar efter miljöbalkens införande har föreslagit att vattenverksamhet ska prövas av förvaltningsmyndighet i stället för av domstol, utan att dessa utredningsförslag har genomförts. De frågeställningar som förhindrat ett genomförande av en liknande förändring av prövningen i fråga har inte lösts genom de nu presenterade förslaget från utredningen, utan kvarstår alltså. Sammanfattningsvis finns följande brister i förslaget.

Miljöprövningsmyndigheten kommer inte att kunna pröva vattenverksamhet på ett effektivt och rättssäkert sätt enligt den materiella lagstiftningen. Att förvaltningslagen blir tillämplig processlag i stället för rättegångsbalken måste ifrågasättas med hänsyn till 11 kap. 3 § regeringsformen, eftersom utredningen inte klargör hur tvister mellan enskilda i frågor om tvångsrätt och ersättning för skada ska hanteras. Sakägare kommer i ett stort antal fall ha sämre förutsättningar att ta tillvara sin rätt, trots att vattenverksamhet typiskt sett riskerar att orsaka skada på annans egendom. Utredningens förslag innebär också att regelverket för vattenverksamhet blir svåröverskådligt, trots att ett överskådligt regelverk uppges vara en av de brister som utredningen vill åtgärda. Det går inte att bedöma om förslaget i de delar som rör vattenverksamhet är komplett, ändamålsenligt och lämpligt utformat. Den bristfälliga prövningen i första instans kan antas leda till ett onödigt omfattande arbete med överprövningar i domstolarna, med risk för återförvisningar på grund av otillräckliga utredningar i första instans. Ett prövningssystem som förlitar sig på att ofullständiga prövningar i första instans kan läkas i högre instans medför vidare en felaktig användning av tillgängliga resurser.

Vid bedömningen av reformbehovet framträder enligt utredningen en bild av en överskådlig, svårförståelig och svårtillämpad process och reglering. Det framhålls därför att det är angeläget med en enklare, effektivare och mer ändamålsenlig process och reglering för tillståndsprövning.

Domstolen anser inte att utredningen har visat att det finns någon allvarlig kritik av hur prövningen av vattenverksamhet för närvarande går till. Utifrån vad utredningen själv redovisar i betänkandet ges snarare stöd för att mark- och miljödomstolarnas hantering av vattenmålen är tillfredsställande. Motiven för en helt ny prövningsordning för vattenverksamhet måste därför ifrågasättas.

Tidigare utredningar har lämnat förslag som försökt lösa hur prövningen av vattenverksamheter ska gå till, särskilt när det gäller de civilrättsliga frågorna, när prövningen sker i förvaltningsmyndighet i första instans. Det är därför anmärkningsvärt att ordet vattenverksamhet inte förekommer en enda gång i utredningens uppdrag och direktiv. Med utgångspunkt från direktiven och en nödvändig avgränsning av uppdraget har utredningen, som domstolen uppfattar det, på ett tidigt stadium bestämt sig för att en ny förvaltningsmyndighet ska få i uppgift att pröva både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet i en samordnad process. Vid genomgång av utredningsförslagen i avsnitt 14 framgår det att avgörande för detta har varit MKB-direktivet och annan EU-rätt som har betydelse för miljöprövningen.

Utredningsdirektiven, utredningens upplägg och utgångspunkterna har medfört allvarliga brister i förslagen som rör vattenverksamhet. Redan vid läsning av sammanfattningen framgår det endast i liten utsträckning hur prövningsordningen för vattenverksamhet ska se ut. För den som har kunskap om det nuvarande regelverket väcker sammanfattningen betydligt fler frågor än svar. Någon grundläggande och samlad utredning om prövningen av vattenverksamhet redovisas inte i betänkandet. Eftersom frågor om vattenverksamhet behandlas utspritt i ett stort antal delavsnitt, är det inte heller möjligt att få en helhetsbild av vad förslagen innebär och vilka konsekvenser dessa kan få. Särskilt bör uppmärksammas tveksamheten till att ersättningsfrågor när det gäller vattenverksamhet ska prövas av en förvaltningsmyndighet i första instans. Enligt utredningens förslag ska miljöprövningsmyndigheten i de fall frågor om ersättning uppstår förordna särskilt sakkunniga i ersättningsfrågor som ska bekostas av sökanden, men det föreslås inte att myndigheten ska ha egen kompetens i frågorna. Detta skiljer sig från vad som gäller för Lantmäteriet som utredningen jämför med. Utredningens lösning förefaller dyrare för sökanden och det vore en fördel att den samlade kompetensen finns inom samma organisation då frågor om ersättning kan hänga ihop med villkorsskrivning och annat som rör tillståndet. Prövning om ersättning innebär också likartade bedömningar som görs i skadeståndsmål och är mer lämpad för att göras i domstol.

Utredningens tidiga ställningstagande att med utgångspunkt från MKB-direktivet skapa en sammanhållen process för både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet inger flera betänkligheter. Ett grundläggande uttryck i MKB-direktivet är verksamhet som kan ha en betydande miljöpåverkan i omgivningen. Utredningens förslag om en ny prövningsordning baseras i stor utsträckning på detta uttryck, även när det gäller vattenverksamhet. Sedan mycket lång tid tillbaka karaktäriseras emellertid prövningen av vattenverksamhet inte bara av påverkan på miljön utan också risken för skada på fastighet och annans egendom, se bl.a. 9 kap. 2 § 3 lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Det måste också framhållas att Sverige är speciellt på det sättet att vatten ägs inte bara av det allmänna utan också av enskilda, vilket återspeglas i gällande regler om rådighet, tvångsrätt och ersättning för intrång och skada på fastighet. Utredningen har inte tillräckligt analyserat dessa grundläggande utgångspunkter för vattenverksamhet.

Vidare anser inte domstolen att prövningsorganisationen för vattenverksamhet är fragmenterad (se s. 979). All tillståndspliktig vattenverksamhet,

med undantag för markavvattning, prövas i dag av fem mark- och miljödomstolar. Anmälningsskyldig vattenverksamhet prövas av länsstyrelserna, med möjlighet att överklaga beslut till mark- och miljödomstolarna. Prövningsorganisationen är således väl sammanhållen med beaktande av att det i Sverige finns ett mycket stort antal vattenverksamheter spridda över en stor landyta.

Domstolen noterar att prövningsorganisationen skulle vara väl sammanhållen om mark- och miljödomstolarna fortsatt skulle pröva tillståndsskyldig vattenverksamhet och en eller några få förvaltningsmyndigheter all miljöfarlig verksamhet. Detta har dock inte övervägts av utredningen och skulle bl.a. förutsätta en lösning på vem som prövar ansökningar som omfattar både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet.

Mark- och miljödomstolarna har sedan lång tid tillbaka byggt upp en omfattande erfarenhet och kompetens i frågor som rör vattenverksamhet. Detta gäller även länsstyrelserna, som också är tillsynsmyndighet avseende vattenverksamhet. Utredningen visar inte att länsstyrelsens hantering av anmälningsskyldig vattenverksamhet är bristfällig. Det framkommer inte heller någon tydlig kritik mot mark- och miljödomstolarnas tillståndsprövning av vattenverksamhet.

Domstolen invänder mot det generella påståendet på s. 1043 att tillståndsprövningen, även vad gäller vattenverksamhet, är oförutsägbart och konfliktfylld. Utredningen har för egen del anfört att de flesta mål och ärenden resulterar i ett beviljat tillstånd. För vattenverksamheter uppges andelen beviljade ansökningar 2023 vara omkring 86 procent (s. 664), dvs. en klart övervägande del av ansökningarna. Domstolens erfarenhet är att många ansökningar om vattenverksamhet är relativt okomplicerade och avgörs inom högst ett år. Det förekommer dock ansökningar om omfattande vattenverksamhet som tar längre tid, såsom grundvattenbortledningar för tunnelprojekt och vattenverksamhet som prövas samtidigt med en miljöfarlig verksamhet såsom täkter. Miljöprövningen syftar till att utreda om verksamheten uppfyller miljöbalkens långtgående materiella krav, dvs. att göra alla relevanta avvägningar gentemot både allmänna och enskilda intressen. Det är denna omfattande och komplexa prövning som medför att prövningen ibland tar lång tid och även rymmer konflikter mellan motstående intressen. Detta kommer inte att försvinna genom en helt ny prövningsordning eftersom de grundläggande materiella kraven kvarstår.

Avsaknaden av en grundläggande analys gör att utredningen inte har övertygat om att det är lämpligt att vattenverksamheter prövas av den nya Miljöprövningsmyndigheten. Det har inte presenterats en lösning på hur myndigheten ska utreda och på ett rättssäkert sätt avgöra ärendena med hänsyn till att det förekommer tvister av civilrättsligt slag, dvs. frågor om ersättning, markåtkomst och tvångsrätt. Det finns inte heller någon samlad redogörelse för hur den nya regleringen av vattenverksamhet ska utformas i det nya prövningssystemet. Det går därför inte att bedöma om förslaget i de delar som rör vattenverksamhet är komplett, ändamålsenligt och lämpligt utformat. Förslaget till nytt prövningssystem kan därför, som det nu har redovisats, inte läggas till grund för lagstiftning.

Sammantaget vill domstolen framhålla att utredningen alltför enkelt, och utan närmare analyser, drar slutsatsen att den nya

Miljöprövningsmyndigheten kan pröva även de civilrättsliga frågor som uppkommer i ärenden om vattenverksamhet. Det framstår som märkligt att utredningen efter en genomgång av Miljöprocessutredningens överväganden, och utan att redovisa några övertygande skäl, landar i rakt motsatt slutsats i frågan om prövningen av tvångs- och ersättningsfrågor.

Att NAP-målen, enligt utredningens förslag, fortsatt ska prövas av mark- och miljödomstolarna innebär att dubbla processordningar ska gälla under lång tid, med tillämpning av vitt skilda processregler i förvaltningslagen respektive rättegångsbalken. Viktiga regler om vattenverksamhet kommer att vara utspridda i ett stort antal lag- och förordningsbestämmelser, ibland på undanskymda platser i förordningar. Förslaget innebär att den ursprungliga tanken med att samla centrala regler i 11 kap. miljöbalken går förlorad. Utredningen åtgärdar inte heller den delvis föråldrade lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Det lämnas inte någon samlad och heltäckande bild av utredningens förslag om en ny processordning för vattenverksamhet. Utredningen överväger inte om det kan bli några komplikationer när centrala lagbestämmelser flyttas till förordningsnivå samtidigt som andra bestämmelser finns kvar på lagnivå. Domstolen har inte möjlighet att genomföra en sådan analys, utan den borde ha gjorts av utredningen.

Det måste utredas vilka rättstillämpningsproblem som kan uppkomma om mark- och miljödomstolarna under lång tid ska pröva NAP-målen enligt nuvarande processordning med regler i bl.a. 22 kap. miljöbalken och rättegångsbalken, medan Miljöprövningsmyndigheten ska pröva tillstånds- och granskningspliktig vattenverksamhet enligt en annan processordning med regler i bl.a. det nya 20 kap. miljöbalken och förvaltningslagen. Det saknas analyser av gränsdragningsproblem om det avseende en viss vattenverksamhet samtidigt uppkommer frågor om nytt tillstånd enligt miljöbalken, prövning av moderna miljövillkor enligt NAP-regleringen och överklagande av eventuellt tillsynsbeslut om gällande tillstånd eller villkor för verksamheten. I sådana situationer kan det bli oklart vem eller vilka som är behöriga prövningsmyndigheter.

Som skäl för utredningens förslag om NAP-målen anförs att det vore olämpligt att under pågående prövningsperiod ändra processen för prövningen på ett sådant sätt att en ny nationell plan skulle behöva tas fram och beslutas. Domstolen vill här påtala att prövningen av NAP-målen ska pågå i närmare tjugo år; det rör sig alltså inte endast om en kort övergångsperiod.

Om förslaget om NAP-målen ändå ska genomföras behöver det åtföljas av analyser kring den fortsatta hanteringen enligt den nationella planen och en tillräcklig budget. Det måste tas fram nya underlag om förutsättningarna för mark- och miljödomstolarna att vid ett helt nytt prövnings-system hantera ett stort antal NAP-mål enligt den nationella planen. Om mark- och miljödomstolarna inte längre ska hantera övriga ansökningsmål förändras målstrukturen påtagligt i domstolarna. Den nationella planen innebär att det på kort tid kan komma in ett stort antal NAP-mål till en mark- och miljödomstol som kraftigt ökar arbetsbelastningen på domstolen. Den begränsning av tillgängliga resurser som planeras innebär en större känslighet i en sådan situation, vilket kan antas allmänt påverka målbalanser och handläggningstider negativt. Till detta kommer att

NAP-målen har pausats under två och ett halvt år, vilket har medfört att redan beslutade budgetmedel har förbrukats utan att NAP-målen har kunnat hanteras. Domstolen vill understryka att NAP-målen, oavsett om förslaget till nytt prövningssystem genomförs eller inte, utgör en betydande del av mark- och miljödomstolarnas arbete framöver och att tillgängliga medel måste vara tillräckliga.

Vad gäller utredningens förslag att sökanden i tillstånd till vattenverksamhet inte längre ska svara för motparternas kostnader i dessa mål avstyrker domstolen utredningens förslag. Domstolen välkomnar i och för sig en översyn av reglerna som kan göra dessa tydliga, och det kan även vara rimligt med vissa revideringar (exempelvis att myndigheter som deltar i tillståndprocesserna får bära sina egna kostnader). Emellertid saknas en analys av de rättsliga förutsättningarna för prövning av vattenverksamhet och av sakägares behov av stöd i komplicerade processer där de riskerar att drabbas av intrång och skada på sina fastigheter.

Enligt domstolens erfarenheter behövs det fortfarande en reglering som ger en sakägare möjlighet att, på sökandens bekostnad, anlita ombud eller sakkunnig expertis för att tillvarata sin rätt i mål om vattenverksamhet som riskerar att medföra skada på sakägarens egendom. Det skulle kunna utredas om en sådan reglering ska begränsa rätten till ersättning i vissa avseenden, men något sådant alternativ redovisas inte i betänkandet. Domstolen anser att förslaget i denna del kommer att försvaga enskildas möjligheter att tillvarata sin rätt i mål där den enskilde redan är en betydligt svagare part jämfört med den verksamhetsutövare som ansöker om tillstånd till vattenverksamhet.

Konsekvenser

Miljöprövningen har i huvudsak varit uppbyggd på samma sätt sedan miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999. Prövning av vattenverksamheter i domstol har skett sedan 1918. Utredningen föreslår nu omfattande och genomgripande förändringar i hela systemet. Trots detta saknas i allt väsentligt beskrivningar och analyser av vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna får.

16.4.3 Mark- och miljödomstolarna

Domstolen menar att konsekvenserna för de föreslagna ändringarna inte är övertygande redovisade eftersom de innehåller ett antal osäkra faktorer. Domstolens uppfattning är att reformen kan leda till kostnadsminskningar för mark- och miljödomstolarna men att det utifrån tillgängligt underlag inte är möjligt att göra någon mer precis bedömning av hur stora dessa besparingar kan komma att bli. Bland annat saknas en analys av vilka resurser som kommer att krävas för NAP-målen.

En grundläggande förutsättning för att reformen ska få avsedd effekt är att mark- och miljödomstolarna avsätts tillräckligt med resurser för överprövningen av de mål som föreslås flyttas från domstolarna till den nya myndigheten. Utredningen bedömer att reformen kommer att leda till kostnadsminskningar för mark- och miljödomstolarna som beräknas uppgå till cirka 41 miljoner kr årligen, motsvarande cirka 35 årsarbetskrafter.

Vid bedömningen av storleken på kostnadsminskningarna utgår utredningen från att förslaget att tillståndsprövningar i första instans inte längre ska ske i domstol innebär en minskning med uppskattningsvis 280 tillståndsärenden årligen. Denna uppskattning stämmer överens med Domstolsverkets statistik enligt vilken antalet mål som omfattas av reformen och som under året fick sin första dom eller deldom uppgick till 273 mål 2023 och till 290 mål 2024. Utredningen uppskattar att den genomsnittliga styckkostnaden för dessa mål uppgår till 145 000 kr, vilket är betydligt högre än den kostnad om 107 000 kr som Miljöprövningsutredningen, baserat på uppgifter från Domstolsverket, har uppskattat för en miljöprövning hos mark- och miljödomstolarna. Vid bedömningen utgår utredningen i stället från den genomsnittliga styckkostnad som Miljöprövningsutredningen har uppskattat för prövning av B-verksamheter hos miljöprövningsdelegationer.

De tillståndsprövningar som i dag sker i mark- och miljödomstolarna är av varierande omfattning och svårighetsgrad. Utredningen har konstaterat att en stor andel av prövningarna utgörs av vattenverksamheter där arbetsinsatserna är betydligt mindre omfattande än vid prövning av miljöfarlig verksamhet, vilket drar ned den genomsnittliga styckkostnaden. Vid uppskattningen av styckkostnaden synes utredningen inte ha beaktat att det inte sker någon fullständig tillståndsprövning i en betydande andel av de mål som flyttas till den nya myndigheten. Det kan t.ex. handla om mål om omprövning, återkallelse eller förbud rörande ett tillstånd, mål om ändringstillstånd eller mål om förlängning av arbetstiden. Domstolens erfarenhet är att dessa mål kräver klart mindre resurser jämfört med mål där det sker en fullständig tillståndsprövning. Sammantaget anser domstolen att den genomsnittliga styckkostnaden för en tillståndsprövning hos mark- och miljödomstolarna i vart fall inte kan uppskattas till ett högre belopp än det som Miljöprövningsutredningen har bedömt.

Utredningen anger att den ökning av antalet överklagade mål som ska handläggas av mark- och miljödomstolarna bör beaktas i konsekvensberäkningen men underlåter sedan att ta någon sådan hänsyn med hänvisning till att det är svårt att beräkna antalet sådana mål och att det saknas underlag för att göra uppskattningar. I det räkneexempel som utredningen redovisar används den genomsnittliga styckkostnaden för överklagade miljömål i hovrätt om 64 000 kr.

Domstolen anser att det är en betydande brist att de överklagade mål som föreslås tillföras mark- och miljödomstolarna inte har beaktats vid bedömningen av reformens konsekvenser och den osäkerhet som föreligger i de antaganden som gjorts. Utredningen har inte analyserat hur överklagandefrekvensen kan komma att påverkas av att tillståndsprövningen i första instans kommer att ske av myndighet i stället för av domstol. Enligt domstolen finns det anledning att anta att överklagandefrekvensen kommer att öka något, inte minst mot bakgrund av att reformen innebär att muntlig förhandling kommer att hållas i betydligt färre fall.

När det gäller styckkostnaden för de överklagade målen menar domstolen att det inte går att utgå från den genomsnittliga styckkostnaden för överklagade miljömål i hovrätt om 64 000 kr. Till att börja med ingår mål där Mark- och miljööverdomstolen inte har beviljat prövningstillstånd i beräkningen av denna styckkostnad. Det blir därför missvisande att

använda sig av beloppet för att uppskatta styckkostnaden för prövningen i mark- och miljödomstol där det inte finns något krav på prövningstillstånd. Vidare utgörs en majoritet av de överklagade miljömål som avgörs av Mark- och miljööverdomstolen av mål som har inletts hos en kommunal nämnd eller länsstyrelsen, t.ex. mål om strandskyddsdispens eller tillsyn enligt miljöbalken. De arbetsinsatser som krävs i dessa mål kan inte jämföras eller ens jämföras med de resurser som kommer att behöva läggas ned i de omfattande och komplicerade tillståndsmål som kommer att överklagas från myndigheten till mark- och miljödomstolarna. I detta sammanhang vill domstolen framhålla att de mål som överklagas huvudsakligen är sådana där det sker en fullständig tillståndsprövning och att överklagandefrekvensen i de mest omfattande och komplicerade målen är mycket hög. Exempelvis hade Umeå tingsrätt, som har en hög koncentration av stora tillståndsmål, under förra året en överklagandefrekvens om 100 procent i mål om tillstånd till miljöfarlig verksamhet. Enligt domstolens uppfattning kommer styckkostnaden för de överklagade mål som ska tillföras domstolarna med betydande marginal att överstiga den genomsnittliga styckkostnaden för de tillståndsmål som i dag handläggs i första instans av domstol. Detta gäller även vid beaktande av att ramen för domstolens prövning kommer att vara begränsad i vissa av de överklagade målen.

Enligt utredningens förslag kommer mark- och miljödomstolarna att fortsätta att handlägga de mål som har inletts före ikraftträdandet. De kostnadsminskningar som förslagen medför för domstolarna kommer alltså inte att inträda direkt, utan succesivt i takt med att målen avgörs. De kostnadsökningar som reformen kommer att leda till kan därmed inte finansieras med att medel överförs från anslaget för Sveriges Domstolar. I detta sammanhang noterar domstolen även att det finns ett stort antal tillståndsmål hos mark- och miljödomstolarna i vilka prövotid löper. Det rör sig ofta om omfattande mål som har pågått under lång tid och där prövotiden kan sträcka sig långt fram i tiden. Det är viktigt att domstolarna även fortsättningsvis har resurser att handlägga dessa mål.

Domstolen vill även lyfta fram den resursfördelningsmodell som ligger till grund för domstolarnas anslag och att de tingsrätter som har en mark- och miljödomstol och Svea hovrätt får ett särskilt tillägg som ska finansiera mark- och miljödomstolarna och Mark- och miljööverdomstolen vilket bl.a. beror på svårigheten att beräkna kostnaderna för ansökningsmålen.

Det bör påtalas att, om en ny prövningsmyndighet inrättas, föreligger det en överhängande risk för att verksamhetsutövare vill komma in med sina ansökningar till mark- och miljödomstolarna innan den nya prövningsmyndigheten startar upp för att inte initialt riskera fördröjningar. Detta kommer i så fall att belasta domstolarna extra.

Slutligen saknas en analys av vilka resurser som kommer att krävas för NAP-målen när övriga prövningar av vattenverksamheter flyttas bort och vilka konsekvenserna blir av att tillståndsmål och NAP-mål handläggs på myndighet respektive domstol.

Det kan tilläggas att kostnaderna för mark- och miljödomstolarnas hantering av NAP-målen har inte följt de uppskattningar som gjordes (prop. 2017/18:243) i samband med att reformen planerades att genomföras.

Eftersom genomförandet pausats har det inte heller gått att följa upp vilka kostnadsökningar som hanteringen av dessa mål de facto medfört, men preliminärt kan det konstateras att det föreligger stora osäkerheter kring resursbehovet generellt avseende hanteringen av NAP-målen. I detta sammanhang vill domstolen även passa på att lyfta den osäkerhet som föreligger avseende påverkan på domstolarnas resursbehov i stort i anledning av förslagets genomförande, inte bara avseende NAP-målen (oavsett var prövningen av dessa hamnar slutligen), utan vad gäller finansieringen totalt utifrån omfördelning av resurser bedömt på antaganden om kostnader per mål, bedömningen av antalet mål som ska föras över, antalet mål som kommer att överklagas och omfattningen och resursåtgång för prövningar som ska flyttas över till annan myndighet eller vara kvar i befintlig organisation. Domstolens bedömning är att det föreligger stora osäkerheter även avseende de mål som enligt utredningens förslag ska flyttas över. Exempelvis kan det på goda grunder antas att andelen överklagade mål skulle komma att öka i en ny prövningsordning (ny organisation, nya måltyper med nytt processuellt och materiellt innehåll samt omständigheten att man föreslagit att det tidiga samrådet ska utgå). Det saknas alltså en fullständig och övertygande genomgång av påverkan på mark- och miljödomstolarnas resursbehov eftersom ökat tillflöde av överklagade mål, oklarheter kring minskat resursbehov i anledning av mål som ska prövas av annan myndighet samt hur kostnaderna per förstainstansmål samt överklagade mål från en tillskapad ny myndighet kommer att slutligt uppgå till inte är klarlagt.

16.4.10 Statsfinansiella konsekvenser

Utredningens förslag innebär en förskjutning av arbetsuppgifter från verksamhetsutövarna till myndigheten med ökade kostnader som följd. Utredningen föreslår i avsnitt 14.18.4 en översyn av förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken så att avgifterna täcker kostnaderna för prövning och tillsyn. Utredningens förslag bör inte genomföras innan en sådan översyn har genomförts. Förslagen kommer i annat fall strida mot principen om att förorenaren betalar samt orsaka kostnader för staten som ska ligga på verksamhetsutövaren.

16.8 Konsekvenser för enskilda

Utredningen bedömer att allmänhetens möjlighet till insyn och påverkan i tillståndsprövningar inte påverkas nämnvärt i och med utredningens förslag. Domstolen delar inte den bedömningen. Detta mot bakgrund främst av förslaget om en senareläggning av samrådet. Domstolen bedömer att förslaget i denna del inte är förenlig med Århuskonventionen.

Det saknas en bedömning av konsekvenser för enskilda när det gäller förslagen om vattenverksamhet. Som framförs ovan menar domstolen att utredningens förslag försämrar enskildas möjlighet att bevaka sin rätt när det gäller risken för att vattenverksamheter skadar enskilds fastighet eller annan egendom och om yrkanden om tvångsrätt för att utföra åtgärder på annans fastighet. Det ska särskilt lyftas fram att förslaget om att ett stort antal vattenverksamheter ska följa granskningsspåret innebär att enskilda kommer att ges möjlighet att lämna synpunkter på den planerade verksamheten först i ett sent skede. Även mindre omfattande

vattenverksamheter, exempelvis grundvattenbortledningar i tätbebyggda områden, riskerar att skada närliggande fastigheter. Domstolen bedömer att utredningens förslag innebär en risk att sakägares intressen inte uppmärksammas förrän i ett sent skede, eller inte alls. Denna risk förstärks av att sökanden inte längre ska vara skyldig att ersätta sakägare för kostnader i samband med miljöprövningen.

Påpekanden

- Enligt utredningens förslag upphävs generalundantaget i 11:12 och återinförs i förordningen om vattenverksamhet för anmälningspliktiga vattenverksamheter; vad gäller för granskningspliktiga vattenverksamheter som anges i bilaga 3 MPF? Är dessa alltid granskningspliktiga utan nedre gräns?
- Vad gäller uppdelningen av olika listor i olika bilagor i MPF, FMH, FVV kan detta göras tydligare. Är det möjligt att samla alla dessa tre förordningar i en förordning och bara ha olika bilagor till denna enda förordning?
- Bestämmelsen om kungörelse i ansökningsmål passar bättre i det nya föreslagna 20 kap (ev med en hänvisning till 6 kap).

Domstolens arbete med remissvaret

Domstolen tillsatte en arbetsgrupp vid mark- och miljödomstolen bestående av chefsrådmännen, ett antal rådmän (varav några har erfarenhet av tidigare arbete i MPD), tekniska råd med miljörettsinriktning samt handläggarchef som tillsammans har utarbetat detta remissvar. Den huvudsakliga inriktningen av svaret har stämts av med samtliga rådmän vid mark- och miljödomstolen samt tekniska råd med miljörettslig inriktning som även har fått möjlighet att inkomma med synpunkter. Ett öppet möte med kort föredragning av remissens innehåll samt redovisning av arbetsgruppens synpunkter har genomförts för all intresserad personal på domstolen. Avstämningar har även skett med övriga mark- och miljödomstolar.

Lars-Olle Larsson

Lagman

Beslut om detta yttrande har fattats av lagmannen Lars-Olle Larsson. I ärendet har även chefsrådmannen Lena Pettersson, chefsrådmannen Peter Ardö, stf. chefsrådmannen Lena Stjernqvist, rådmannen Ann Westerdahl, rådmannen Annika Wahlfried Wikingsson, tekniska råden Catharina Ogenblad och Henrik Östman samt handläggarchefen Frida Förster deltagit.